

STICHTING WIL HISTORISCH ERFGOED BEHOUDEN VOOR TOEKOMST

Liefhebbers halen travalje uit vergetelheid

Terug

De travalje maakt het werk voor de smid lichter.

KAMPERLAND - In heel Zeeland zijn er nog 33. En om die te behouden, is onlangs in Kamperland de Stichting Vrienden van de Travalje opgericht. "Tegenwoordig hebben mensen geen idee meer wat een travalje is, terwijl het een stuk erfgoed is", aldus bestuurslid John van Haver. De stichting vindt het belangrijk dat toekomstige generaties weten hoe het land bewerkt werd voor de mechanisatie.

Door Britta Janssen

De bestuursleden hebben de stichting in juli opgericht om sterker te kunnen staan tegenover gemeente en provincie, zodat er bijvoorbeeld subsidie kan worden aangevraagd. Want geld is nodig om de travaljes te behouden, meent Van Haver. "Sommige staan er zo slecht bij." Maar de stichting ziet de toekomst positief tegemoet. "Een mooi voorbeeld: in Borsele stonden vier vervallen travaljes. De gemeente heeft geld gereserveerd om ze op te knappen en nu staan ze er perfect bij."

Indrukwekkend

Wim Noordermeer is de voorzitter van de stichting. "Hij is de drijvende kracht." Door hem kwam Van Haver, die archiefmedewerker is bij de gemeente Noord-Beveland, vorig jaar in aanraking met de travaljes. "Hij

vroeg me of er in het archief oude foto's waren van travaljes. Daarna ben ik foto's gaan maken van de bestaande travaljes om een inventarisatie te maken." In navolging van Noordermeer, raakte ook Van Haver gefascineerd. "Die paarden zijn zo indrukwekkend, zo mooi. En wat zo'n smid doet, dat is kunstig." De nieuwe stichting is al volop actief. Ze is bezig met het werven van donateurs en het maken van een houten schaalmodel. De Vrienden willen het onderwerp onder de aandacht brengen tijdens festiviteiten, zoals dorpsfeesten, en de voorzitter - die oud-leraar is - wil op scholen les gaan geven. Daarnaast wil de stichting travaljes van een informatiebordje voorzien en de VVV's vragen de historische werktuigen in toeristische routes op te nemen. "Ik wil alle namen achterhalen van smeden per plaats. Dat is een behoorlijk speurwerk in de archieven, maar de smeden horen er ook bij."

Kleigronden

Een travalje, ook wel hoefstal genaamd, werd vroeger veel gebruikt, maar nu nauwelijks meer. Een hoefsmid zet een paard erin om de hoeven te beslaan of te vijlen. De travalje maakt dit werk lichter, omdat de smid de zware benen van een paard niet zelf hoeft op te tillen.

Voor de Tweede Wereldoorlog maakten travaljes deel uit van het straat-

beeld van de Zeeuwse dorpen en steden. Door de komst van tractoren werden de trekpaarden overbodig en de travaljes werden niet meer gebruikt. De hoefsmeden moesten naar ander werk uitzien en de travaljes werden een sta in de weg. De meeste zijn daarom afgebroken.

De werktuigen worden niet overal in Nederland gebruikt, alleen op kleigronden. "Omdat die grond zwaarder is dan zandgrond, heb je daar paarden nodig om te ploegen. Tegenwoordig zie je ze niet meer zoveel, omdat een hoefsmid een verrijdbare travalje heeft achter de wagen. Degene die er nog wel zijn, worden nog maar weinig gebruikt. In Noordwelle is een nieuwe travalje geplaatst die in de zomer zal worden gebruikt, als toeristische attractie." De oudste travalje van Zeeland staat in Zeeuws-Vlaanderen, in Sasput weet van Haver. "Die is rond 1740 gebouwd." De travaljes komen dus niet alleen in Zeeland voor, maar toch is Stichting Vrienden van de Travalje de enige stichting in Nederland die zich inzet voor het behoud van de werktuigen. "We richten ons momenteel alleen op Zeeland. Als het hier allemaal loopt, gaan we misschien wel verder het land in. Wie weet."

Begin september is de website van de stichting de lucht in gegaan. Op www.travalje.eu kunt u alles lezen over de stichting en de travaljes.